

Till:

Värmdö kommun

varmdo.kommun@varmdo.se

registrator@varmdo.se

Synpunkter på Värmdö kommuns förslag till havs- och kustplan. Diarienumret 2018KS/0824

Svenska Kryssarklubben (SXX) Riksföreningen och SXX Stockholmskretsen får härmed lämna synpunkter på Värmdö kommuns förslag till havs- och kustplan.

Svenska Kryssarklubben (SXX) är en förening för alla som älskar båt, hav och skärgård för segel eller motor. SXX finns i hela Sverige längs kusterna, från Luleå till Skåne och på Västkusten samt i Mälaren, Vättern och Väneren och har totalt ca 40 000 medlemmar.

SXX Stockholmskretsen har ca 9 000 medlemmar. Verksamheten omfattar bl.a. utbildning, seglarläger vid Malma kvarn, utplacering av bojar, 24-timmarsseglingar, teknisk rådgivning, eskadrar, föredrag och samvaro på land och till sjöss. SXX verkar för goda och säkra förutsättningar för båtlivet.

SXX är fastighetsägare i Värmdö kommun. Malma Kvarn, belägen på Fågelbrolandet vid Örsundet nära Nämndöfjärden, ägs av Svenska Kryssarklubbens riksförening och förvaltas av Stockholmskretsen. Där arrangeras olika typer av kurser för både barn och vuxna. Under juni - augusti bedriver SXX seglarläger för barn och ungdomar samt ett kombinerat seglar- och konfirmationsläger. Här finns även en gästhamn samt fasta hamnplatser för SXX:s medlemmar. SXX:s uthamn Norrviken, vid Runmarö, ägs av riksföreningen och sköts av Stockholmskretsen. Hamnen är en populär hamn med bryggor, bojar och toaletter.

Sammanfattning

SXX ser det som mycket positivt att Värmdö kommun bedriver havs- och kustplanering. Övergripande planering och långsiktighet kan bidra till hållbar och förutsägbar utveckling. Möjligheten att utöva vattenburet friluftsliv skattas högt av medlemmarna och en långsiktig planering av kusten bör kunna säkerställa detta över tid.

Nästan hela Värmdös mellanskärgård och hela ytterskärgården är klassificerade som riksintressen för friluftslivet. Vi anser att skärgårdarnas betydelse som riksintresse för friluftsliv bör lyftas fram betydligt bättre i planen.

SXX är starkt kritiska till förslagna riktlinjer som kan tolkas som ett generellt ankringsförbud i vatten grundare än sex meter. SXX vill på det bestämdaste avråda från att införa generella begränsningar beträffande ankring, förtöjning och sjöfart inom stora områden inom Värmdö kommun på det sätt som föreslås i planen.

SXX anser dock att det kan vara relevant att inventerade och dokumenterat särskilt skyddsvärda vikar i undantagsfall kan behöva skyddas genom begränsningar av båttrafik. Riksintresset för friluftsliv måste dock väga tungt. Båtlivets intressen måste vägas in och konsekvenserna analyseras innan man fattar beslut om eventuella restriktioner.

Vi vill gärna bidra i den fortsatta planprocessen med vår kunskap och erfarenheter om båtlivet.

Båtlivet i Sverige

Människan har färdats i båt för handel och för sin matförsörjning sedan urminnes tider. Vikingatidens sjöfärder är vida kända. Redan på 1800-talet bildades organisationer som utvecklade fritidsbåtlivet. Kungliga Segelsällskapet (KSSS), som bildades 1830, arrangerade seglingar redan under 1800-talet. På

1920-talet växte antalet organisationer för fritidsbåtliv i Sverige i och med att familjer upptäckte den härliga i rekreationen på vatten och i skärgårdar.

1923 bildades Svenska Kryssarklubben av ideella krafter som en förening för familjer på sjön. I och med att svenskarna fick fler och fler semesterdagar ökade intresset för fritidsbåtliv. Redan på 1930- och 1940-talen gav Kryssarklubben ut hamn- och farledsbeskrivningar som gjorde det enklare att komma ut i skärgården och övernatta i olika naturhamnar. Idag är båtlivet och det rörliga friluftslivet en av Sveriges största folkrörelser. Den svenska allemansrätten, strandskyddet och alla naturhamnar har varit viktiga förutsättningar för detta.

Idag finns det 800 000 fritidsbåtar i hela Sverige, enligt Transportstyrelsens båtlivundersökning 2020. 44 % av dessa är småbåtar med en motor under 10 hk. Det finns närmare 150 000 båtar med övernattningsmöjlighet (ruffade segel- och motorbåtar) och många ägare till ruffade båtar är medlemmar i SXX.

Våra medlemmar älskar sjö, hav och skärgård och vill naturligtvis ta hänsyn till miljön. Det är viktiga frågor som vi arbetar med och som starkt engagerar våra medlemmar.

SXX ansvarar för utläggning och skötsel av 240 bojar för säker och miljövänlig förtöjning. Alla Kryssarklubbens blå svajbojar bekostas av medlemmarnas avgifter. Här skulle vi önska ett större intresse från myndigheter i samarbete, för att kunna öka antalet bojar för fritidsbåtsägarnas och miljöns skull.

Stora delar av skärgården är riksintresse för friluftslivet

Sedan början av 1970-talet är stora delar av skärgården utpekade som riksintresse för friluftslivet. Länsstyrelsen skriver i sin rapport "Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv i Stockholms län" (2001:15) bl.a. följande:

Mellanskärgården

"Tillgängliga strandavsnitt och ankarvikar inom detta område har mycket stor betydelse för friluftslivet. Dels som naturliga natthamnar (s k "fredagshamnar") för de många fritidsbåtar som passerar detta skärgårdsavsnitt på väg vidare ut mot ytterskärgården eller på väg tillbaka till hemmahamnen. Området har även stor betydelse för den del av friluftslivet som saknar tillgång till egen båt genom att det finns många bryggor och linjer med kollektivbåttrafik."

Ytterskärgården

"Stockholms ytterskärgård intar som helhet en särställning i länets natur. Det största värdet för friluftslivet ligger i den goda tillgången på naturhamnar och de mycket höga naturvärdena. Ytterskärgårdens mosaik av öar, kobbar och skär ger praktiskt taget outtömliga möjligheter för båtlivet men även för fiske, kanoting och naturstudier."

Nästan hela Värmdös mellanskärgård och hela ytterskärgården är klassificerade som riksintressen för friluftslivet. Riksintressen behandlas synnerligen kortfattat i Havs- och kustplanen, under rubrikerna "Allmänna intressen", "Riksintressen". Vi anser att skärgårdarnas betydelse som riksintresse för friluftsliv bör lyftas fram betydligt bättre i planen.

Under rubriken "Grunda vatten" (Allmänna intressen, Hav i balans och rent vatten) finns följande förslag till riktlinjer:

- "Viktiga lek- och uppväxtområden för rovfisk bevaras, skyddas och restaureras. Värmdö kommun ska arbeta med skydd och restaurering av dessa miljöer.

- Vågskyddade grunda kustområden och vikar med mjuka bottenar värnas. Låg- och oexploaterade områden bevaras och skyddas för framtiden genom formellt skydd och förbud mot anläggning av nya bryggor och muddring. I särskild skyddsvärda vikar bör båttrafik och ankring i områden grundare än 6 meter förbjudas.
- I grunda vikar med befintliga bryggor bör muddring och båttrafik begränsas för att minska grumling.
- Områden med brist på o- och lågpåverkade vågskyddade grunda kustområden bör kartläggas. Skydds- och restaureringsåtgärder bör prioriteras i bristområden för att säkerställa tillgången på fisk inom hela Östersjön. Vid negativ påverkan på marina värdeområden ska skadelindringhierarkin tillämpas.
- Nya hamnar ska lokaliseras med hänsyn till känsliga natur- och vattenmiljöer. Grunda vågskyddade områden ska undvikas.”

Naturhamnar i Värmdö kommun

Flertalet naturhamnar i Värmdö kommun har ett vattendjup mindre än 6 m. Valet av naturhamn görs bl.a. med tanke på väder och vind. Ska man övernatta i båten gäller det att hitta en väl skyddad naturhamn. Det kan ofta vara en vindriktning under dagen och en annan på natten. Vid val av naturhamn måste man ha olika alternativ beroende på vindförhållanden. Om man exempelvis skulle förbjuda båttrafik och ankring i vikar som är skyddade för nordliga vindar skulle detta bli ett hårt slag mot båtlivet i områden där det är ont om vikar som är skyddade för just nordliga vindar. Föreslagna riktlinjer behöver anpassas till de betingelser som gäller för båtlivet. Riksintresset för friluftsliv måste värnas, liksom allemansrätten. Generella kommunala regler kan vara mycket problematiska och innebära oacceptabla inskränkningar av till exempel Allemansrätten.

Inventeringar i fält och faktabaserad dokumentation behövs

SXK är mycket väl införstådd med att vissa särskilt skyddsvärda grunda vikar kan behöva ett stärkt skydd mot negativ påverkan. Ålgräsängar och andra platser där fisk och andra organismer lever och förökar sig kan behöva skyddas. Vi anser att det är relevant att särskilt skyddsvärda känsliga vikar kan behöva skyddas, men att beslut om begränsningar måste bygga på inventeringar i fält och faktabaserad dokumentation och inte genom generella antaganden om att alla bottenar inom stora områden är skyddsvärda på grund av djup mindre än 6 meter.

Konsekvensanalys - olika intressen måste vägas mot varandra

Flertalet är inom områden för riksintresse för friluftsliv saknar reguljär båttrafik. Båtlivets intressen har inte redovisats, inte heller hur olika intressen ska vägas emot varandra beträffande grunda vatten. I den översiktliga planeringen bör olika intressen vägas mot varandra och konsekvenserna av förslagen redovisas. Innan kommunen överväger restriktioner beträffande båttrafik bör en konsekvensanalys göras. Många naturhamnar har stor betydelse för båtlivet, och vissa har särskilt stor betydelse.

All båttrafik skadar inte naturen

Underlaget till förslaget att generellt begränsa båttrafik i vatten grundare än sex meter bygger på det felaktiga antagandet att all båttrafik är skadlig för bottenlivet. Kanoter, roddbåtar, motor- och segelbåtar med låg fart gör en helt annan påverkan på naturen än en större motorbåt i hög fart eller ett passagerarfartyg.

Inom de områden som föreslås skyddas finns flera allmänna farleder i vatten som är grundare än sex meter. Ett exempel på detta är farleden från Baggensfjärden förbi Strömma - som delar Ingarö från Farstalandet/Värmdölandet.

Bojar

För att undvika ankring på känsliga bottnar kan fasta bojar läggs ut. Det kan handla om bojar där större båtar kan ligga på svaj. Det kan också vara bojar som är lämpliga att använda i stället för ankring vid förtöjning mot land. Svenska Kryssarklubben har inom Värmdö kommun redan i dagsläget ett antal utplacerade förtöjningsbojar där båtar kan förtöja säkert utan att riva upp botten vid ankring. Skärgårdsstiftelsen har vid Nåttarö placerat ut bojar för förtöjning både på svaj och mot land. Bojarna är placerade på så sätt att de skyddar den känsliga botten där det växer ett större område med Ålgräs.

Helhetsgrepp på åtminstone regional nivå och helst på nationell nivå

Flertalet seglare och motorbåtsförare har ingen kunskap om var de olika kommungränserna går i våra skärgårdar. Det krävs ett helhetsgrepp på åtminstone regional nivå och helst på nationell nivå om nya regler ska kunna få medborgarnas förståelse och acceptans.

Hur ska begränsningar av båttrafik på grunda vatten regleras och båtförare informeras?

Det framgår inte av planen hur begränsningar av båttrafik på grunda vatten ska regleras. Hur är det tänkt att seglare och motorbåtsförare ska informeras om nya regler? Hur ska förbud övervakas och beivras?

Det är av stor vikt att informationen om skyddade områden görs lätt tillgänglig avseende eventuella ankringsförbud eller tillträdesförbud. I sjökort finns idag ingen information om inrättade nationalparker, naturvårdsområden eller Natura 2000-områden. Seglare och motorbåtsförare förväntar sig att all relevant information om förbud och andra viktiga restriktioner finns i sjökorten och på skyltar. Många besökare i skärgården kommer från andra delar av landet och från utlandet. Det är fundamentalt att kommunen säkerställer att informationen görs lättillgänglig så att inte utövarna av vattenburet friluftsliv riskerar att bli ofrivilliga regelbrytare.

Efterlevnad och sanktioner

Hur efterlevnaden av tillträdesbegränsningar ska övervakas, och hur eventuella sanktioner ska kunna beslutas om, är andra frågor som kommunen måste ta ställning till innan ett kommunalt förbud införs.

Båtar som i enlighet med Sjölagens rätt till nödhamn bryter mot ett tillträdesförbud ska undgå sanktion.

Slutliga kommentarer

Vi ser det som mycket positivt att kommunen gör denna form av översiktlig planering och vill gärna bidra i den fortsatta planprocessen med vår kunskap och erfarenheter om båtlivet.

Utöver det som framförts ovan skulle vi gärna se ett större fokus på följande åtgärder:

- Vi ser gärna att det etableras fler säkra förtöjningar i naturhamnar. I populära naturhamnar är slitaget stort på träd och buskar. Bergsskrevor kan få bestående sprickor då man behöver använda egna bergskilar. Fler fasta bergöglor, eller öglor fästade i stora naturstenar (bojstenar) som läggs ut i anslutning till strandkanten, skulle minska slitage på naturen och öka säkerheten för de som förtöjer.
- Ökad tillgång till toaletter på land/bajamajor vid naturhamnar. Det skulle få fler besökare att inte göra sina behov bakom buskar och lämna papper mm synligt och åtkomligt.
- Fler möjligheter för båtägare att tömma sina toatankar vid tömningsstationer. I dag finns det inte tillräckligt många inom Värmdö kommun för att täcka behovet.

SXK vill på det bestämdaste avråda från att införa generella begränsningar som ankring, förtöjning och sjöfart inom stora områden inom Värmdö kommun på det sätt som föreslås i planen.

Svenska Kryssarklubben (SXX) Riksföreningen
Fredrik Norén, generalsekreterare

Svenska Kryssarklubben (SXX) Stockholmskretsen
Göran Holmqvist, ordförande